

הקרון הממשלתי לעסקים קטנים ובינוניים חותמת חמש שנות פעילות מוצלחות

מיכאל תבור

אנו פותחים את הראיון עם מיכאל תבור, בהזכרת נשכחות, לפיה הקרון ש ה ו א מ ש מ ש ה ג ו ר מ

המתאם שלה, הוקמה ביוזמת להב בתקופת כהונתו של בנימין נתניהו כשר האוצר שהכיר בצדקת התיבעה הזו. הבעיה, באותה עת, הייתה מחנק אשראי של העסקים הקטנים שהמערכת הבנקאית המסחרית, התנערה מהם והערימה עליהם קשיים רבים שהם לא יכלו לעמוד בה ולכן הייתה דרושה מעורבות ממשלתית להסדרת הנושא.

אבל היום, אנו שואלים, מדוע יש צורך בקרון לעסקים קטנים, הרי העצמאים דוגלים בכלכלה חופשית ויש מערכת בנקאית המעניקה הלוואות ומתחרה על הלקוחות?

מיכאל תבור מכיר כבר את השאלה הזו מקדמת דנא והוא משיב: "נכון, יש בנקים. אבל לרוע המזל, הם לא נותנים מספיק הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים ובוודאי לא לאלה הזקוקים לאשראי לשם התרחבות או לפעילות שכבר גדלה וזקוקה להון חוזר.

את התופעה הזו לא אני גיליתי, וגם לא אוכל לחסל.

הדבר נובע מכך שכנראה שמונהלי יחידות האשראי בבנקים צריכים להתעסק יותר מידי עם כל הלוואה של חצי מיליון ש"ח ובסופו של דבר הם גם לא מרוויחים ממנה הרבה. עדיף לתת באותו זמן 10 הלוואות למשקי בית, בריבית גבוהה יותר, ולהתעסק עם אלה בפחות זמן. ההלוואות למשקי בית אינן כרוכות בלימוד תוכניות עסקיות ניתוח דוחות כספיים ומאזנים ועוד. לבנקים גם כדאי יותר לתת הלוואות לעסקים גדולים בסכומים גדולים של מיליוני ש"ח תוך קבלת ערבויות דוגמת מניות החברה ושעיבודים נוספים."

מדוע המדינה צריכה בכלל להתערב בנושא. למה היא צריכה לדאוג לבנקים שיתנו הלוואות לעסקים קטנים. תנו למשק להתנהל בחופשיות?

"גם את השאלה הזו שמעתי לא פעם מכל מיני גורמים", אומר מיכאל תבור ומוסיף: "יש עשרות מחקרים העוסקים בנושא שמצביעים כי:

1. עסקים קטנים תורמים לצמיחה יותר מהעסקים הגדולים. עסקים שקיבלו הלוואות מהקרון צמחו בכ-14% בשנה במשך שנתיים מאז קבלת הלוואה.
2. עסקים קטנים מייצרים תעסוקה במהירות רבה ובעלויות זולות יותר מהעסקים הגדולים.
3. עדיף לעודד עסק קטן על פני מתן קצבאות ודמי אבטלה. גם אם במרוצת

הזמן יהיו עסקים שיסגרו, הרי שבסופו של דבר אחרים ישרדו ויצמחו ויגדילו את מספר העובדים.

4. כל המחקרים מראים כי עידוד עסקים קטנים מצמצמים את הפערים במשק. על מקבלי ההחלטות להגיע למסקנה כי עדיף לעודד יצירת עוד עסקים והרחבת התשתית התעסוקתית על פני מתן קצבאות ומענקים, שאינם מביאים כל תועלת.

5. עידוד העסקים הקטנים, באמצעות הקרון, אינה בבחינת מענק. מדובר בהלוואה כל דבר ועניין שהלווים חייבים להחזיר. הקרון כבר "גלגלה" פעמיים מאז הקמתה את הכסף שהקצו לה, באמצעות החזר הלוואות המקוריות. הקרון מינפה את כספי המדינה פי 8 באמצעות הבנקים המלווים."

תסביר בבקשה מה פירוש מינוף של פי 8 בכספי הקרון של המדינה?

"ההסבר פשוט מאוד. המדינה שמה בקרן 90 מיליון ש"ח, כבסיס והבנקים עבסו הכסף הזה נתנו הלוואות של פי 6.25 כלומר, על כל שקל של המדינה הבנקים נתנו 6.25 ש"ח. אבל, מאחר וחלק מההלוואות כבר הוחזרו, הבנקים נתנו בינתיים כ-800 מיליון ש"ח."

האם אין די ב-800 מיליון ש"ח לסיפוק צרכי המגזר?

"הצחקת אותי", אומר תבור, "יש פתגם

האומר אין הקומץ משביע את הארי. העסקים הקטנים יכולים בקלות לבלוע אשראי של פי 5 בקלות. קיימים בשוק יזמים רבים המבקשים להקים עסקים חדשים ויש עסקים קיימים בעלי תוכניות מוכחות ובדוקות של פוטנציאל צמיחה. לכן, הקומץ אינו משביע את הארי ואפשר בקלות לשווק הלוואות נוספות."

מה לדעתך צריך לשפר בקרון?

"אין זו הבמה להיכנס למכלול של סיבות מקצועיות שיש מקום לשפר. אולם, לדעתי, יש לחייב את הבנקים המשתפים במרכז הממשלתי למתן הלוואות לתת תשובות לפונים בתוך שבועיים ולא להעמיד אותם בחוסר וודאות לתקופה ממושכת. קיצור מועד ההחלטה עדיף שיהיה גם על חשבון הקטנת המינוף מ-6.25% לכדי 5%. אם חברתנו מסוגלת לתת לבנקים חוות דעת מקיפה ומלאה כולל ניתוח יסודי של הדוחות הכספיים בתוך 10 ימים, של מבקשי הלוואות הרי שהבנקים מקבלים מאיתנו את מלוא תמונת מצב העסק ולכן הם יכולים לתת תשובות בזמן קצר יותר ואין צורך להמתין מעבר לשבועיים לקבלת תשובה על הקצאת האשראי."

איך חושש מהשפעת הגידול בהלוואות הרעות שלא יוחזרו?

"החשש תמיד קיים. חברתנו מבצעת בדיקות עומק לכל עסק המבקש הלוואה כדי להקטין את רמת הסיכון בחוסר אפשרות החזר. עד היום העבודה הקפדנית והמקצועית שלנו הוכיחה את עצמה. יחד עם זאת, גם אם יחול שינוי במצב ותגדל כמות הלוואות הרעות, הרי שעדיין זו האלטרנטיבה הזולה ביותר למדינה. המחיר של אבטלה על כל גרורותיה הוא הרבה יותר גבוה."

מה הפרופיל העסקי והאישי של הלווים?

"גיליתי להפתעתי כי המדינה משופעת ביזמים רבים מכל שדרות הציבור ומכל חלקי הארץ. כנראה שחוש היזמות טבוע באופי הישראלי יותר מאשר בכל מדינה.

מדובר קודם כל בצעירים בוגרי המוסדות להשכלה גבוהה המבקשים להקים עסק עצמאי כבר עם תחילת הדרך. יש גם שכירים רבים לשעבר, בעלי תפקידי מפתח שפוטרו ממקומות עבודתם בגלל צמצומים מתקשים למצוא מקום עבודה אחר גם בגלל מגבלות גיל, אבל הם בעלי ידע מקצועי עצום שניתן הפוך אותו לעסק עצמאי. וגם הפתעה. נשים בעלות יוזמה שחלקן היו שכירות שנים רבות ואחרות שלא עבדו לפרנסתן וגילו פתאום שיש להם רעיון מבוקש לעסק עצמאי. נתקלתי גם בעולים חדשים, שהגיעו לישראל עם המשך הרעיון של העסק שהיה להם בחו"ל. השפע ופוטנציאל הוא גדול ומגוון. לכן, גם הניפוי קשה ומחייב בדיקה קפדנית ביותר וניתוח דוחות כספיים ובדיקת התוכנית העסקית לפרטי פרטיה."

ידוע שיש עוד קרנות וולונטריות לעסקים קטנים, מדוע אם כן המדינה צריכה להיות בעלת קרן.

"נכון שיש עוד קרנות וולונטריות העושות עבודה טובה וחשובה ואני מברך כל אחת מהן על פעילותה למען מגזר העסקים הקטנים. אבל הפעילות שלהן מצומצמת ביחס לפעילות של קרן המדינה. ללא קרן המדינה, ספק אם כל יתר הקרנות היו יכולות להרים את המשא. אני לא רואה בקרנות הללו גורם מתחרה, היפוכו של דבר, אני מעריך את תרומתן."

האם לעסקים הגדולים יש מספיק ביטחונות לכל ההשקעות ולעסקים הקטנים אין? הרי ראינו כבר קריסת עסקים גדולים שהיו מנופחי אשראי בנקאי והביטחונות לא כיסו את גובה החוב.

"בל תשכח: לעסקים הגדולים יש נגישות שונה לשוק המימון. הם יכולים להנפיק מניות ואגרות חוב בבורסה או לבצע הנפקות פרטיות. בנק ישראל כבר גילה כי 0.9% מהעסקים מקבלים 71% מנפח האשראי. המציאות העסקית מלמדת כי עסקים גדולים יכולים לשעבד רכוש שוטף וקבוע שעסקים קטנים אינם מסוגלים לשעבד לבנקים."

לכמה עסקים נתתם הלוואות עד היום?
"בשנות ה-90 בניהול חברת "מכלול", שהייתה לאורך כל שנות ה-90 הגוף המתאם ניתנו יותר מ-3,000 הלוואות בהיקף של כ-700 מיליון ש"ח. הקרן החדשה הפעילה מזה 4 שנים, נתנה כבר יותר מ-2,800 הלוואות בהיקף של כ-800 מיליון ש"ח."

אם מדברים על 400 אלף עסקים קטנים, הרי מדובר בפחות מאחוז אחד?

"נכון, אבל הנתון שלך עלול להטעות. צריך לזכור שמרבית העסקים הקטנים זקוקים להלוואות מיקרו של עד 50 אלף ש"ח. זה לא התחום של הקרן שלנו. במיקרו הלוואות יש לטפל בנפרד, במסגרות מיוחדות במהירות רבה וללא בירוקרטיה. הפתרון לעסקים הללו ניתן על ידי הבנקים באמצעות הלוואות רגילות או באמצעות הלוואות של חברות כרטיסי האשראי. אנו מטפלים בכ-80 אלף עסקים הזקוקים להלוואות בהיקף של עד 500 אלף ש"ח. ביחס לאוכלוסיה זו, אנו מעניקים מענה לכ-4% מ-3 מהעסקים ויחד עם קרן "קורת", אנו מכסים כ-5%.

אני מעריך כי צריך להגיע להיקף כיסוי של 10% לפחות בשנים הקרובות. יש עסקים המסתדרים עם המציאות והאילוץ ויש גם כאלה שאינם רוצים לגדול ומסתפקים בעסק הקיים. יש גם עסקים עם קשיי נזילות כרוניים שלא יוכלו לקבל הלוואות ולכן לדעתי, יש צורך שהקרן תוכל לספק עד 10,000 הלוואות לשנה בטווח הנראה לעין, וזה הוא הצורך האמיתי."

האם יש מקום וצורך לסייע לעסקים קטנים מעבר למתן הלוואות בלבד.

"אין כל ספק, כי עסק קטן זקוק גם ליד מכוונת וסיוע מקצועי בתחומים שונים. בעל העסק הקטן הוא בעל יכולות בתחום מוגדר ואין כל ספק בכישרון המקצועי שלו. אולם, לעתים, חסר לו הידע והיכולת בתחומים משלימים. אבל, כבר הוכח כי צוואר הבקבוק בעסקים הקטנים הוא המימון."